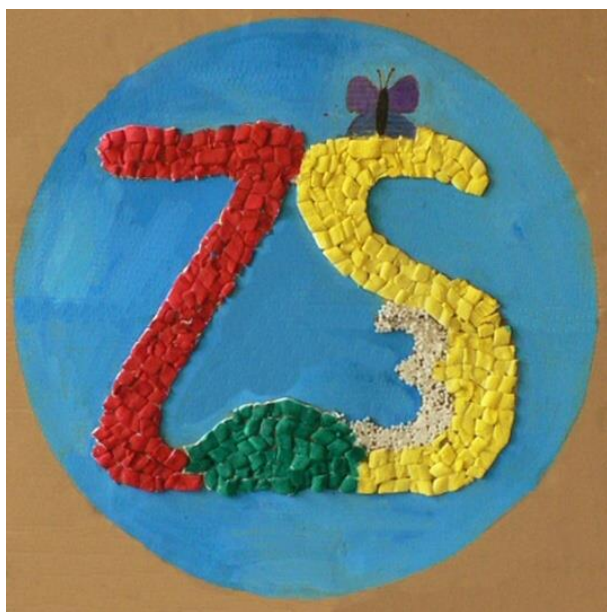

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

pro základní vzdělávání

**Základní škola a mateřská škola
Roudnice nad Labem, Školní 1803**

1. Identifikační údaje

1.1 Název vzdělávacího programu

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání

Název školy:	Základní škola a mateřská škola Roudnice nad Labem, Školní 1803		
Adresa školy:	Školní ulice 1803, 413 01 Roudnice nad Labem		
IČ:	46 773 592		
Ředitelka školy:	PaedDr. Zuzana Zrzavá		
Zástupce ředitelky:	Mgr. David Mikoláš Mgr. Vlastimil Purchart		
Koordinátor ŠVP:	Mgr. Vlastimil Purchart		
Kontakty:	telefon	-	412871200
	web	-	www.zsskolni-rce.cz
	e-mail	-	vedeni@zsskolni-rce.cz
Zřizovatel školy:	Město Roudnice nad Labem Karlovo náměstí 21 tel. 416850111 www.roudnicenl.cz mesto@roudnicenl.cz		
Platnost dokumentu:	od 1. 9. 2007		
Aktualizace:	od 1. 9. 2022		

.....
PaedDr. Zuzana Zrzavá
ředitelka školy

razítko školy

Školní vzdělávací program vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání platného od 1. 9. 2021.

2. Charakteristika školy

2.1 Historie školy

Základní škola ve Školní ulici byla uvedena do provozu 1. září 1977. To znamená, že v den účinnosti tohoto vzdělávacího programu slavila 30. výročí zahájení výuky. V letech 1973–1997 se město Roudnice nad Labem rozrostlo o výstavbu sídliště Hracholusky. Tím se zvýšil počet obyvatel a bylo rozhodnuto o stavbě nové základní školy, která byla dokončena v roce 1977. Vzhledem k tomu, že kapacitně škola postupně nestačila, byl v červnu 1990 přistaven jeden nový pavilon, čímž škola získala nové učebny a kabinety. Škola se tak sestává ze 6 budov pavilónového typu. Na podzim roku 1994 byly všechny budovy zatepleny a opatřeny novou barevnou omítkou. V roce 1996 byla provedena rekonstrukce kotelny a přešlo se na vytápění zemním plynem. V roce 2004 byla ve většině tříd vyměněna stará dřevěná okna za plastová. Tím se výrazně zlepšilo klima ve třídách.

Od 1. září 2012 se základní škola rozšířila o mateřskou školu, ve které jsou dvě oddělení, celkem pro 56 dětí. ŠVP pro mateřskou školu je uveden jako příloha ŠVP pro ZŠ.

2.2 Úplnost a velikost školy

Základní škola byla zřízena jako příspěvková organizace Města Roudnice nad Labem. Základní škola ve Školní ulici je škola úplná s devíti postupnými ročníky a poskytuje úplné základní vzdělání. Škola sestává ze základní školy, školní družiny, školní jídelny, mateřské školy a přípravné třídy. Počet tříd se upravuje podle počtu žáků do prvních tříd v daném školním roce.

2.3 Charakteristika pedagogického sboru

Pracovní kolektiv je poměrně stabilizovaný. Pedagogický sbor je v takovém počtu, aby byla řádně zajištěna kvalitní výuka všech žáků. Vyučující anglického jazyka navštěvují jazykové kurzy. Aprobovanost ve škole je celkem dobrá, s výjimkou cizích jazyků. Všichni učitelé podle potřeby absolvují další školení.

2.4 Dlouhodobé projekty

Ve škole pracují tři oddělení Roudnického dětského pěveckého sboru. Srdíčka (přípravný sbor nejmladších žáků), Sluníčka (sbor 2. - 3. ročníku) a část hlavního Roudnického dětského sboru (5. - 9. ročník). Celkem se do zpívání zapojuje kolem 70 dětí a 3 sbormistři. Mezi projekty, které toto těleso každoročně toto těleso realizuje, patří Vánoční koncert, účast na hudebním festivalu Roudnické hudební jaro a na dalších festivalech. Na škole pracuje několik kroužků. Témata veškerých projektů dotvářejí obsah vzdělávacího procesu ročníků a celé školy a jsou volena vyučujícími podle věkových skupin, podle náplně učiva nebo reagují na aktuální dění. Některé projekty jsou třídní, některé celoškolní. Příprava, realizace, výstupy a evaluace zvyšují efektivitu vyučovacího procesu, motivují žáky a podporují spolupráci všech pedagogů a žáků.

Žáci se pravidelně účastní olympiád a soutěží, sportovních akcí ASŠK a ostatních. Žáci navštěvují logopedickou a dyslektickou poradnu ve škole.

Mezi každoroční projekty patří – Mikulášská nadílka pro 1. stupeň, soutěž o nejlépe vyzdobenou třídu v období Vánoc, Den barev, Halloween, Dětský den, Branný den, školní akademie,

zdobení vajec o Velikonocích, rozlučka se žáky devátých tříd, výtvarné soutěže pořádané institucemi ve městě, již několikrát se uskutečnil „Jarmark“, který se setkal s velkou odezvou. Vyučující budoucích prvních ročníků připravují „Školu nanečisto“, kde se několikrát setkávají s předškoláky v době před i po zápisu. Tato akce má velký ohlas u rodičů.

2.5 Školní parlament

Žákovský školní parlament byl na naší škole ustanoven v dubnu 2000. V té době vznikla potřeba úžeji spolupracovat se zástupci tříd na plánu akcí školy, spolupracovat při řešení problémů, které se objevují ve škole.

Žáci se podílí na řízení školy prostřednictvím žakovského parlamentu, dávají podněty a připomínky k životu a organizaci školy, organizují své vlastní projekty. Školní parlament informuje o dění ve škole na své nástěnce a nepravidelně formou časopisu. Ve školním parlamentu jsou dva zástupci z 5. - 9. třídy.

2.6 Spolupráce se zákonnými zástupci a jinými subjekty

Zákonní zástupci jsou informováni o prospěchu a chování žáků především pomocí elektronických žakovských knížek. Dále pak na třídních schůzkách nebo při konzultacích s jednotlivými učiteli, výchovným poradcem nebo vedením školy. Pro zákonné zástupce i ostatní veřejnost je pořádán Den otevřených dveří, kterého se zúčastňují především zákonní zástupci budoucích prvňáčků. Návštěvy školy se účastní i roudnické mateřské školy.

Zástupci rodičů jednotlivých tříd tvoří Radu Roudnické trojky, což je občanské sdružení rodičů a přátel školy. Rada se schází 2x ročně, případně podle potřeby. Členové jsou informováni o činnosti školy, o výsledcích vzdělávání, připravovaných akcích školy a dalším rozvoji. Zástupci informují ostatní rodiče na třídních schůzkách.

Na základě zákona č. 561/2004 Sb. §167 a §168 je zřízena Školská rada, ve které je tvořena dvěma zástupci školy, dvěma zástupci rodičů a dvěma zástupci zřizovatele.

Škola spolupracuje s PPP Litoměřice a Roudnice nad Labem. Velice dobrá spolupráce je se zástupci sportovních oddílů ve městě – Plavecká škola v krytém plaveckém bazénu, Sokol, fotbalový klub, zimní stadion. V oblasti kulturních akcí spolupracujeme s místním Kulturním zařízením města Roudnice n. L. zejména při pořádání koncertů Roudnického dětského sboru, s KIWANISEM, Domem dětí a mládeže Trend, místní galerií, městskou knihovnou.

3. Charakteristika školního vzdělávacího programu

3.1 Zaměření školy

Škola je místem, které musí žáky motivovat a podporovat k aktivnímu učení se. Důraz již není kladen na encyklopedické vědomosti, ale na pro život důležité kompetence učit se, řešit problémy, spolupracovat a podobně. Musíme v dětech podporovat pocit bezpečí, možnost pozitivního prožívání, získávání sebevědomí.

Naše základní škola pracuje od školního roku 2007/2008 podle nově vytvořeného Školního vzdělávacího plánu. Dalším cílem je ochrana před nežádoucími jevy a výchova ke zdravému způsobu života. Žáci jsou vedeni k odpovědnosti za vlastní chování a za způsob života přiměřeně k jejich věku. V tomto duchu byl schválen a realizován projekt v rámci preventivních programů pro rok 2004 – Práce s třídním kolektivem jako prevence sociálně patologických jevů. Tohoto projektu se zúčastnili téměř všichni učitelé. Cílem bylo zkvalitnit práci třídních učitelů, zvýšit jejich působnost, zlepšovat

klima ve třídě. Tyto zkušenosti se uplatňují stále. V novém ŠVP se tato výuka realizuje ve vzdělávacím předmětu Výchova ke zdraví.

Škola je tedy zaměřena na:

- výuku hudební výchovy
- práci s výpočetní technikou
- výuku cizího jazyku již od 1. ročníku

Naším úkolem je:

- vychovat žáky, kteří se uplatní jak množstvím a kvalitou vědomostí, ale i jazykovými schopnostmi v dnešní spojené Evropě
- předat žákům znalosti a dovednosti, aby se dobře uplatnili v životě, více se soustředili na činnostní učení se zaměřením pro praxi
- zavádět do výuky efektivní metody výuky, jako je skupinové vyučování, které vede žáky k týmové práci, k vzájemné pomoci
- využívat výpočetní techniku ve všech předmětech
- preferovat sportovní výchovu, vést žáky ke zdravému životnímu stylu
- zaměřit se na všechny druhy nadání – intelektuální, hudební, výtvarné, pohybové, manuální
- integrovat zaostávající děti přímo ve třídách
- zaměřovat se na nadané žáky a vytvořit jim odpovídající podmínky
- zúčastňovat se různých soutěží
- proměnit školu v prostředí, kde se dětem dostává kvalitní a kvalifikované péče, kde se cítí bezpečně
- spolupracovat úzce při plnění všech cílů a úkolů s rodiči

3.2 Výchovné a vzdělávací strategie

Metody práce

Klíčové kompetence jsou vytvářeny prostřednictvím výchovných a vzdělávacích strategií. Nejčastěji se uplatňují v těchto formách:

- frontální výuka, individuální a skupinová práce, problémové vyučování, projekty, práce v terénu, výklad, laboratorní a slohové práce, pozorování, referáty, sběr dat a třídění informací, exkurze, výlety, prezentace, hra.

Klíčové kompetence mají žákům pomáhat při získávání základu všeobecného vzdělávání. Úroveň klíčových kompetencí získaných na základní škole není konečná, ale tvoří základ pro další celoživotní učení a orientaci v každodenním praktickém životě.

1. Umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení

Tento cíl představuje:

- vybírat a využívat vhodné způsoby, metody a strategie pro aktivní a efektivní učení
- rozvíjet postoje, dovednosti a způsoby rozhodování metodami, které umožňují přímou zkušenost
- vyhledávat a třídit informace a na základě jejich pochopení je využívat v procesu učení a praktickém životě
- mít dostatek informačních zdrojů – učebnice, knihovna, internet, exkurze
- pracovat v motivujícím prostředí, prezentovat vlastní výsledky
- hodnotit žáka za to, co umí, a ne za to, co neumí
- žáky neponižovat, využívat kladného hodnocení
- jít žákům osobním příkladem

2. Podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a ke schopnosti řešit problémy

Tento cíl představuje:

- samostatně pozorovat a experimentovat, získané poznatky porovnávat, posuzovat a využívat
- poznatky žákům nepředávat v hotové podobě
- hledání různých řešení problémů žákem
- využívat praktických cvičení
- rozvíjet logické myšlení
- samostatně objevovat příčiny jevů a dějů

3. Vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci

Tento cíl představuje:

- formulovat a vyjadřovat své myšlenky a názory v logickém sledu v písemném i ústním projevu
- dodržování etiky komunikace – věcnost, naslouchání a respektování druhých apod.
- obhajovat vlastní názory

4. Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých

Tento cíl představuje:

- orientovat se především na skupinovou práci
- spolupracovat ve skupině při řešení problémů, aktivně diskutovat
- mít pocit zodpovědnosti za výsledky společné práce
- znát a respektovat pravidla soužití ve škole – práva, povinnosti, sankce

5. Připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a plnili své povinnosti

Tento cíl představuje:

- dodržovat mravní hodnoty a slušné jednání
- respektovat práva všech, dodržovat školní řád
- mít sebevědomé vystupování, ale zároveň respektovat názory a přesvědčení druhých
- vhodnou formou prosazovat své názory
- hodnotit výsledky vlastní činnosti i činnosti jiných

6. Vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací, rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě

Tento cíl představuje:

- rozvíjet schopnost ochrany životního prostředí i ochrany kulturních i společenských hodnot
- orientovat se ve vlastním citovém životě, s pomocí dospělých řešit citové vztahy
- mít ohleduplný vztah k lidem
- vcítit se do situace druhých a respektovat jejich přesvědčení

7. Učit žáky aktivně rozvíjet a chránit své fyzické, duševní i sociální zdraví a být za ně odpovědný

Tento cíl představuje:

- chránit zdraví své a zdraví ostatních
- obklopit žáky esteticky podnětným a zdravým prostředím
- používat bezpečně potřebné nástroje, materiály a vybavení, dodržovat dohodnutá pravidla

- dodržovat zdravý stravovací a pitný režim
- zdržovat se požívání cigaret, alkoholu, drog
- umět dle svých možností poskytnout první pomoc v situacích ohrožující zdraví a život

8. Vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi

Tento cíl představuje:

- vnímat kulturní a historické dědictví
- být vnímavý k tradicím a kulturním hodnotám jiných
- chápat principy demokracie, rozvíjet kritické postoje k negativním projevům
- porozumět odlišnému způsobu života jiných kultur, ohleduplnost vůči starým a nemocným lidem

9. Pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci

Tento cíl představuje:

- využívat znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje a své přípravy na budoucnost
- uplatňovat sebehodnocení žáků, osvojovat si základní pracovní dovednosti a návyky
- rozvíjet podnikatelské myšlení, orientovat se v základních aktivitách

3.3. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami:

Žákem se speciálními vzdělávacími potřebami je žák, který k naplnění svých vzdělávacích potřeb nebo k uplatnění a užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Tito žáci mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření § 16 odst. 9 školského zákona.

Dle Dodatku k ŠVP v souvislosti se změnami k 1. 9. 2016:

Minimální doporučená úroveň pro úpravu očekávaných výstupů – viz „RVP ZV“.

3.3.1 Vzdělávání žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním

Tito žáci jsou na naší škole vzděláváni formou individuální integrace do běžných tříd. Pokud se vyskytují na škole žáci, u kterých se projevují příznaky některých vývojových poruch učení (dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie) nebo chování, jsou posíláni po dohodě s rodiči a výchovným poradcem do pedagogicko-psychologické poradny. Tyto poruchy bývají provázeny hyperaktivitou, nesoustředěním, impulzivním jednáním. Ve škole pracuje dyslektická poradna, kterou navštěvují děti s poruchami čtení a psaní. Na základě vyšetření a doporučení se těmto žákům věnujeme více individuálněji. Jsou vypracovány individuální vzdělávací plány, podle kterých učitelé a žáci v průběhu roku pracují. V plánu, který podléhá souhlasu rodičů, jsou uvedeny závěry a doporučení z vyšetření v PPP. Vzdělávací obsah je upraven tak, aby bylo dosaženo souladu mezi vzdělávacími požadavky a skutečnými možnostmi těchto žáků. U dětí s podpůrnými opatřeními pracují ve třídách asistenti pedagoga. Pedagogové používají při své práci speciální kompenzační a didaktické pomůcky. Žáci, kteří mají doporučenou individuální práci v některých předmětech pracují pod vedením asistenta pedagoga, kteří na naší škole pracují. Při vzdělávání a výchově těchto žáků úzce spolupracují učitelé daných předmětů, výchovný poradce, speciální pedagog a třídní učitel. Při klasifikaci těchto žáků je brán zřetel na danou poruchu.

Pro úspěšné vzdělávání těchto žáků pedagogové:

- uplatňují zdravotní hlediska a respektují individualitu a potřeby žáka
- využívají všech podpůrných opatření při vzdělávání žáků
- uplatňují princip diferenciací a individualizace
- zohledňují druh, stupeň a míru postižení při hodnocení výsledků vzdělávání
- spolupracují s rodiči nebo zákonnými zástupci žáka, školskými poradenskými zařízeními.

3.3.2 Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním

Do této skupiny patří žáci, kteří pocházejí z prostředí sociálně nebo kulturně a jazykově odlišného od prostředí, v němž vyrůstají žáci pocházející z majoritní populace. Hlavní problémem při vzdělávání těchto žáků je většinou jejich nedostatečná znalost českého jazyka. U těchto žáků je proto věnována velká pozornost osvojení českého jazyka, seznámení s českým prostředím, jeho kulturními zvyklostmi a tradicemi. Vzdělávání v jazyce příslušné národnosti menšiny škola zajistit nemůže, zajišťuje však pro tyto žáky dostatek informací, pomocí kterých se mohou dobře seznámit s historií, kulturou a tradicemi vlastní národnosti. Učitelé se snaží vytvářet příznivé klima, které umožní bezproblémovou integraci těchto žáků do kolektivu třídy a školy. Při hodnocení těchto žáků se bere ohled na jejich znalost vzdělávacího jazyka.

Pro úspěšné vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním škola nabízí:

- individuální péči
- menší počet žáků ve třídě
- odpovídající metody práce
- pravidelnou komunikaci s rodiči
- spolupráci s výchovným poradcem.

Podpůrná opatření (PO)

PO 1. stupně – minimální úprava metod, organizace a hodnocení vzdělávání. Škola volí tato podpůrná opatření sama, pokud má žák při vzdělávání takové obtíže, že je nezbytné jeho vzdělávání podpořit změnou výukových postupů.

Pokud úpravy vyžadují spolupráci více pedagogů nebo pokud žák poslán na vyšetření do PPP, vytváří škola PLÁN PRDAGOGICKÉ PODPORY (PLPP).

PLPP sestavuje třídní učitel za pomoci výchovného poradce a ostatních vyučujících, má písemnou podobu.

Pokud by k naplnění vzdělávacích potřeb nepostačovalo poskytování podpůrných opatření, doporučí škola využití školského poradenského zařízení.

PO 2. – 5. stupně – poskytují se na základě doporučení školského poradenského zařízení po získání souhlasu zákonného zástupce žáka.

Podpůrná opatření – pedagogická intervence, předměty speciální pedagogické péče, asistent pedagoga.

3.4. Zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných

Nadaní žáci jsou začleněni do třídního kolektivu, což vyžaduje pro učitele jednotlivých vyučovacích předmětů náročnější přípravu na vyučování. Pro tyto žáky zajišťujeme takovou motivaci, aby měli sami snahu svůj talent rozvíjet. To znamená, že pro tyto žáky je připravováno učivo, které jde více do hloubky. Žáci mají možnost vypracovávat referáty a samostatné práce v daném předmětu, které rozvíjí jejich nadání. Při výuce jsou tito žáci pověřováni náročnějšími úkoly a při skupinovém

vyučování jsou pověřováni jako vedoucí skupin. Je jim umožňováno pracovat více s výpočetní technikou. Hudebně nadaní žákům mohou při výuce doprovázet na hudební nástroj, sólově zpívat apod. Při výtvarné výchově mohou tvořit náročnější kompozice, volit náročnější techniky a mohou se zúčastňovat se různých výtvarných soutěží. Technicky nadaní žáci jsou zapojováni do zájmových aktivit školy, do výzdoby školy apod. Pohybově nadaní žáci jsou podporováni v rozvíjení pohybových aktivit, jsou zařazováni do týmů, které reprezentují školu v různých sportovních disciplínách a soutěžích.

Pedagogové pro mimořádně nadané žáky zabezpečují:

- doplnění, rozšíření a prohloubení vzdělávacího obsahu
- zadávání specifických úkolů
- zapojení do samostatných projektů
- zařazení do zájmových aktivit školy.

3.5. Poskytování poradenských služeb

Veškeré poradenské služby na škole poskytuje a zajišťuje školní psycholog, výchovný poradce, metodik prevence, vedení školy, třídní učitelé i ostatní pedagogičtí pracovníci.

Poradenské služby jsou zaměřeny na:

- poradenství žákům v oblasti učení a vzdělávání
- poradenství žákům v oblasti učení
- poradenství rodičům žáky ve výchově a vzdělávání
- poradenství při řešení a prevenci sociálně patologických jevů, a to jak žákovi, tak i rodičům
- poradenství v obtížných životních situacích
- kariérové poradenství, volba střední školy
- poradenství při integraci žáka se speciálními vzdělávacími potřebami

Kariérové poradenství poskytuje výchovný poradce žákům i rodičům ve spolupráci s třídním učitelem. Zajišťuje organizaci přihlášení a přestupu na střední školu po ukončení základního vzdělávání. K informovanosti žáků slouží i jím vytvořené nástěnky s problematikou volby budoucího povolání.

Prevenci sociálně patologických jevů a poradenství v této oblasti zajišťuje metodik prevence, který vytváří preventivní program pro celý školní rok. Součástí prevence je výuka, otevřený dialog se žáky, komunikace s rodiči atd.

Spolu s výchovným poradcem je ve spojení s příslušným oddělením péče o dítě příslušného úřadu. V prevenci a v poradenství v této oblasti spolupracuje škola i s dalšími organizacemi a využívá jejich programy. Do oblasti prevence jsou zapojeni i samotní žáci prostřednictvím svého školního parlamentu.

Žáci se mohou se všemi svými problémy sami obrátit na všechny výchovné pracovníky, především na svého třídního učitele. Stejně platí i pro rodiče žáků.

3.6 Strategie naplňování klíčových kompetencí

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. V celkovém pojetí vzdělávání žáků jsou uplatňovány takové formy a metody práce s žáky, aby k tomuto rozvoji docházelo.

K utváření a rozvíjení klíčových kompetencí musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.

Úroveň klíčových kompetencí získaná na základní škole tvoří základ pro další celoživotní učení a orientaci v každodenním životě.

Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání žák:

- ☐ vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu učení
- ☐ vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- ☐ operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy
- ☐ samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti
- ☐ poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání žák:

- ☐ vnímá nejruznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností
- ☐ vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému
- ☐ samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy
- ☐ ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů
- ☐ kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání žák:

- ☐ formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu
- ☐ naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje
- ☐ rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění
- ☐ využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem
- ☐ využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák:

- ☐ účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- ☐ podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání

s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá

- ☐ přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají
- ☐ vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty

Kompetence občanské

Na konci základního vzdělávání žák:

- ☐ respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí
- ☐ chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu
- ☐ rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka
- ☐ respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit
- ☐ chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák:

- ☐ používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- ☐ přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot
- ☐ využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření
- ☐ orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení

Kompetence digitální

Na konci základního vzdělávání žák:

- ☐ ovládá běžně používaná digitální zařízení, aplikace a služby; využívá je při učení i při zapojení do života školy a do společnosti; samostatně rozhoduje, které technologie, pro jakou činnost či řešený problém použít
- ☐ získává, vyhledává, kriticky posuzuje, spravuje a sdílí data, informace a digitální obsah, k tomu volí postupy, způsoby a prostředky, které odpovídají konkrétní situaci a účelu
- ☐ vytváří a upravuje digitální obsah, kombinuje různé formáty, vyjadřuje se za pomoci digitálních prostředků
- ☐ využívá digitální technologie, aby si usnadnil práci, zautomatizoval rutinní činnosti, zefektivnil či zjednodušil své pracovní postupy a zkvalitnil výsledky své práce
- ☐ chápe význam digitálních technologií pro lidskou společnost, seznamuje se s novými technologiemi, kriticky hodnotí jejich přínosy a reflektuje rizika jejich využívání
- ☐ předchází situacím ohrožujícím bezpečnost zařízení i dat, situacím s negativním dopadem na jeho tělesné a duševní zdraví i zdraví ostatních; při spolupráci, komunikaci a sdílení informací v digitálním prostředí jedná eticky

3.7 Začlenění průřezových témat

Průřezová témata reprezentují ve vzdělávacím programu okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.

Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Aby se tohoto využilo co nejvíce, jsou průřezová témata integrována do jednotlivých vyučovacích předmětů.

Tematické okruhy průřezových témat přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Žáci dostávají možnost vytvářet si integrovaný pohled na danou problematiku a uplatňovat širší spektrum dovedností.

Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo školu.

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova (OSV)
- Výchova demokratického občana (VDO)
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (VMEGS)
- Multikulturní výchova (MKV)
- Environmentální výchova (EV)
- Mediální výchova (MV)

Jednotlivá průřezová témata jsou uvedena vždy stručně v charakteristikách jednotlivých vyučovacích předmětů, v tabulkách učebních osnov pro jednotlivé vyučovací předměty 1. i 2. stupně a v následujícím přehledu.

1) OSOBNOSTNÍ a SOCIÁLNÍ VÝCHOVA

Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma **Osobnostní a sociální výchova** v základním vzdělávání akcentuje formativní prvky, orientuje se na subjekt i objekt, je praktické a má každodenní využití v běžném životě. Reflektuje osobnost žáka, jeho individuální potřeby i zvláštnosti. Jeho smyslem je pomáhat každému žákovi utvářet praktické životní dovednosti.

Specifikem Osobnostní a sociální výchovy je to, že se učivem stává sám žák, stává se jím konkrétní žakovská skupina a stávají se jím více či méně běžné situace každodenního života. Jejím smyslem je pomáhat každému žákovi hledat vlastní cestu k životní spokojenosti založené na dobrých vztazích k sobě samému i k dalším lidem a světu.

Vztah Osobnostní a sociální výchovy ke vzdělávací oblasti **Jazyk a jazyková komunikace** je založen na samotném faktu komunikační podstaty jazyka s tím, že se zaměřuje na každodenní verbální komunikaci jako klíčový nástroj jednání v různých životních situacích. Prohlubuje vztah mezi verbální a neverbální složkou komunikace a rozšiřuje specifické aplikace jazyka o sociální dovednosti.

Vzdělávací oblast **Člověk a jeho svět** lze naplňovat prostřednictvím témat směřujících k sebepoznání, zdravému sebepojetí, seberegulaci a k udržení psychického zdraví – psychohygieně, komunikaci, mezilidským vztahům. Úzká je vazba ke vzdělávací oblasti **Člověk a společnost**, a to k Výchově k občanství a k jejím částem Člověk ve společnosti, Člověk jako jedinec. Konkrétně k tématům lidská setkání, vztahy mezi lidmi, zásady lidského soužití (Člověk ve společnosti) a podobnost a odlišnost lidí, vnitřní svět člověka, osobní rozvoj (Člověk jako jedinec). Všechna tato témata jsou v Osobnostní a sociální výchově vnímána jako samostatná. Osobnostní a sociální výchova klade důraz na získávání praktických dovedností spjatých s uvedenými tématy. Vazba ke vzdělávací oblasti **Člověk a příroda** se týká evoluce lidského chování, zvířecí a lidské komunikace a seberegulujícího jednání jako základního

ekologického principu. Nabízí též možnosti rozvoje emocionálních vztahů, osobních postojů a praktických dovedností ve vztahu k přírodnímu prostředí. Vazba na vzdělávací oblast **Umění a kultura** se týká především společného zaměření na rozvoj smyslového vnímání, kreativity, vnímání a utváření mimouměleckého estetického – jako např. estetiky chování a mezilidských vztahů a chápání umění jako prostředku komunikace a osvojování si světa. V Osobnostní a sociální výchově lze účinně využít různé postupy dramatické výchovy. Doplnující vzdělávací obor Dramatická výchova užívá jako základní metody nástroje dramatické a inscenační tvorby, Osobnostní a sociální výchova vedle toho užívá i tréninkové postupy sociálně psychologické povahy, které nemají divadelní podstatu. Propojení se vzdělávací oblastí **Člověk a zdraví** je vhodné v tématech reflektujících fyzickou stránku člověka, sociální vztahy, komunikaci a rozhodování v běžných i vypjatých situacích. Osobnostní a sociální výchova tak může napomoci k získání dovedností vztahujících se ke zdravému duševnímu a sociálnímu životu. Rovněž přispívá k realizaci vzdělávací oblasti **Člověk a svět práce**, zejména zdokonalováním dovedností týkajících se spolupráce a komunikace v týmu a v různých pracovních situacích.

Realizace průřezového tématu Osobnostní a sociální výchova bude v případě žáků s lehkým mentálním postižením zaměřena především:

- na utváření pozitivních (nezraňujících) postojů k sobě samému i k druhým;
- na rozvoj zvládání vlastního chování;
- na podporu akceptace různých typů lidí, názorů, přístupů k řešení problémů;
- na uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci;
- na rozvoj dovedností potřebných pro komunikaci a spolupráci;
- na uvědomování si mravních rozměrů různých způsobů lidského chování.

Výuka uvedeného průřezového tématu bude napomáhat primární prevenci rizikového chování a zkvalitnění mezilidské komunikace. Utváření znalostí a dovedností těchto žáků bude zohledňovat jejich individuální možnosti.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- ☐ vede k porozumění sobě samému a druhým
- ☐ napomáhá ke zvládání vlastního chování
- ☐ přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni
- ☐ rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a k tomu příslušné vědomosti
- ☐ utváří a rozvíjí základní dovednosti pro spolupráci
- ☐ umožňuje získat základní sociální dovednosti pro řešení složitých situací (např. konfliktů)
- ☐ formuje studijní dovednosti
- ☐ podporuje dovednosti a přináší vědomosti týkající se duševní hygieny

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- ☐ pomáhá k utváření pozitivního (nezraňujícího) postoje k sobě samému a k druhým
- ☐ vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci
- ☐ vede k uvědomování si hodnoty různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problémů
- ☐ přispívá k uvědomování si mravních rozměrů různých způsobů lidského chování
- ☐ napomáhá primární prevenci sociálně patologických jevů a škodlivých způsobů chování

Tematické okruhy průřezového tématu

Tematické okruhy Osobnostní a sociální výchovy jsou členěny do tří částí, které jsou zaměřeny na osobnostní, sociální a mravní rozvoj. Pro jejich realizaci je užitečné zařazovat do výuky ta témata, která reflektují aktuální potřeby žáků, popřípadě vycházejí ze vzájemné domluvy s nimi. Všechna uvedená témata se uskutečňují prakticky, prostřednictvím vhodných her, cvičení, modelových situací a příslušných diskusí.

Vzhledem k tomu, že se jedná o živá setkání dotýkající se osobní existence, je třeba počítat s tím, že na různé věci budou mít žáci různé názory, že se může objevit odmítání témat či technik, ostých, případně že některé hry nebudou mít požadovaný efekt. Právě tyto okamžiky však bývají v Osobnostní a sociální výchově velmi užitečné, neboť nabízejí příležitost k přemýšlení o tom, co se děje.

Osobnostní rozvoj

- **Rozvoj schopností poznávání** – cvičení smyslového vnímání, pozornosti a soustředění; cvičení dovedností zapamatování, řešení problémů; dovednosti pro učení a studium
- **Sebepoznání a sebepojetí** – já jako zdroj informací o sobě; druhí jako zdroj informací o mně; moje tělo, moje psychika (temperament, postoje, hodnoty); co o sobě vím a co ne; jak se promítá mé já v mém chování; můj vztah k sobě samému; moje učení; moje vztahy k druhým lidem; zdravé a vyrovnané sebepojetí
- **Seberegulace a sebeorganizace** – cvičení sebekontroly, sebeovládání – regulace vlastního jednání i prožívání, vůle; organizace vlastního času, plánování učení a studia; stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení
- **Psychohygiena** – dovednosti pro pozitivní naladění mysli a dobrý vztah k sobě samému; sociální dovednosti pro předcházení stresům v mezilidských vztazích; dobrá organizace času; dovednosti zvládání stresových situací (rozumové zpracování problému, uvolnění/relaxace, efektivní komunikace atd.); hledání pomoci při potížích
- **Kreativita** – cvičení pro rozvoj základních rysů kreativity (pružnosti nápadů, originality, schopnosti vidět věci jinak, citlivosti, schopnosti dotahovat nápady do reality), tvořivost v mezilidských vztazích

Sociální rozvoj

- **Poznávání lidí** – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě; rozvoj pozornosti vůči odlišnostem a hledání výhod v odlišnostech; chyby při poznávání lidí

Část C Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání MŠMT Praha 2021

135

- **Mezilidské vztahy** – péče o dobré vztahy; chování podporující dobré vztahy, empatie a pohled na svět očima druhého, respektování, podpora, pomoc; lidská práva jako regulativ vztahů; vztahy a naše skupina/třída (práce s přirozenou dynamikou dané třídy jako sociální skupiny)
- **Komunikace** – řeč těla, řeč zvuků a slov, řeč předmětů a prostředí vytvářeného člověkem, řeč lidských skutků; cvičení pozorování a empatického a aktivního naslouchání; dovednosti pro verbální i neverbální sdělování (technika řeči, výraz řeči, cvičení v neverbálním sdělování); specifické komunikační dovednosti (monologické formy – vstup do tématu „rétorika“); dialog (vedení dialogu, jeho pravidla a řízení, typy dialogů); komunikace v různých situacích (informování, odmítání, omluva, pozdrav, prosba, přesvědčování, řešení konfliktů, vyjednávání, vysvětlování, žádost apod.); efektivní strategie: asertivní komunikace, dovednosti komunikační obrany proti agresi a manipulaci, otevřená a pozitivní komunikace; pravda, lež a předstírání v komunikaci
- **Kooperace a kompetice** – rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci (seberegulace v situaci nesouhlasu, odporu apod., dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet vlastní linku jejich myšlenky, pozitivní myšlení apod.); rozvoj sociálních dovedností pro kooperaci (jasná a respektující komunikace, řešení konfliktů, podřízení se, vedení a organizování práce skupiny); rozvoj individuálních a sociálních dovedností pro etické zvládání situací soutěže, konkurence

Morální rozvoj

- **Řešení problémů a rozhodovací dovednosti** – dovednosti pro řešení problémů a rozhodování z hlediska různých typů problémů a sociálních rolí, problémy v mezilidských vztazích, zvládání učebních problémů vázaných na látku předmětů, problémy v seberegulaci
- **Hodnoty, postoje, praktická etika** – analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí; vytváření povědomí o kvalitách typu odpovědnost, spolehlivost, spravedlivost, respektování atd.; pomáhající a prosociální chování (člověk neočekává protislužbu); dovednosti rozhodování v eticky problematických situacích všedního dne

2. VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA

Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma **Výchova demokratického občana** má mezioborový a multikulturní charakter.

V obecné rovině představuje syntézu hodnot, a to spravedlnosti, tolerance a odpovědnosti, v konkrétní rovině pak především rozvoj kritického myšlení, vědomí vlastních práv a povinností a porozumění demokratickému uspořádání společnosti a demokratickým způsobům řešení konfliktů a problémů.

Výchova demokratického občana má vybavit žáka základní úrovni občanské gramotnosti.

Ta vyjadřuje způsobilost orientovat se ve složitostech, problémech a konfliktech otevřené, demokratické a pluralitní společnosti. Její získání má žákovi umožnit konstruktivně řešit problémy se zachováním své lidské důstojnosti, respektem k druhým, ohledem na zájem celku, s vědomím svých práv a povinností, svobod a odpovědností, s uplatňováním zásad slušné komunikace a demokratických způsobů řešení.

Průřezové téma v základním vzdělávání využívá ke své realizaci nejen tematické okruhy, ale i zkušenosti a prožitky žáků, kdy celkové klima školy (vztahy mezi všemi subjekty vzdělávání založené na spolupráci, partnerství, dialogu a respektu) vytváří demokratickou atmosféru třídy, sloužící jako „laboratoř demokracie“. V ní jsou žáci více motivováni k uplatňování svých názorů v diskusích a k možnosti demokraticky se podílet na rozhodnutích celku, společenství, komunity. Zároveň si sami na sobě mohou nejen ověřit význam dodržování pravidel, eventuálně se v zájmu spravedlnosti podílet na vytváření pravidel nových, ale i to, jak je důležité se o udržování demokracie starat, protože překročení hranice k anarchii či naopak k despotismu je neustále přítomným nebezpečím. Tato zkušenost pak rozvíjí schopnost kritického myšlení.

Průřezové téma Výchova demokratického občana má blízkou vazbu především na vzdělávací oblast **Člověk a společnost**, v níž jsou tematizovány principy demokracie a demokratického rozhodování a řízení, lidská a občanská práva, ve kterých se klade důraz na participaci jednotlivců – občanů na společenském a politickém životě demokratické společnosti. Ve vzdělávací oblasti **Člověk a jeho svět** se uplatňuje v tématech zaměřených na vztah k domovu a vlasti.

Realizace průřezového tématu Výchova demokratického občana bude v případě žáků s lehkým mentálním postižením zaměřena především na utváření:

- sebeúcty, sebedůvěry a samostatnosti;
- úcty k zákonu;
- úcty k hodnotám, jako je svoboda, spravedlnost, solidarita, odpovědnost, tolerance;
- aktivního postoje v obhajování a dodržování lidských práv a svobod;
- ohleduplnosti a ochoty pomáhat slabším;
- respektu ke kulturním, etnickým a jiným odlišnostem;
- empatie, schopnosti aktivního naslouchání a spravedlivého posuzování.

Výuka bude rozvíjet disciplinovanost a sebekritiku, schopnost zaujmout vlastní stanovisko v pluralitě názorů a dovednosti asertivního jednání i schopnosti kompromisu. Utváření znalostí a dovedností těchto žáků bude zohledňovat jejich individuální možnosti.

Průřezové téma má vazbu i na ostatní vzdělávací oblasti, zejména pak na ty, v nichž se tematizuje vztah k sobě samému i ostatním lidem, k okolnímu prostředí, k normám i hodnotám.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- ☐ vede k aktivnímu postoji v obhajování a dodržování lidských práv a svobod
- ☐ vede k pochopení významu řádu, pravidel a zákonů pro fungování společnosti
- ☐ umožňuje participovat na rozhodnutích celku s vědomím vlastní odpovědnosti za tato rozhodnutí a s vědomím jejich důsledků
- ☐ rozvíjí a podporuje komunikativní, formulační, argumentační, dialogické a prezentační schopnosti a dovednosti
- ☐ prohlubuje empatii, schopnost aktivního naslouchání a spravedlivého posuzování
- ☐ vede k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- ☐ vede k otevřenému, aktivnímu, zainteresovanému postoji v životě
- ☐ vychovává k úctě k zákonu

- ☐ rozvíjí disciplinovanost a sebekritiku
- ☐ učí sebeúctě a sebedůvěře, samostatnosti a angažovanosti
- ☐ přispívá k utváření hodnot, jako je spravedlnost, svoboda, solidarita, tolerance a odpovědnost
- ☐ rozvíjí a podporuje schopnost zaujetí vlastního stanoviska v pluralitě názorů
- ☐ motivuje k ohleduplnosti a ochotě pomáhat zejména slabším
- ☐ umožňuje posuzovat a hodnotit společenské jevy, procesy, události a problémy z různých úhlů pohledu (lokální, národní, evropská, globální dimenze)
- ☐ vede k respektování kulturních, etnických a jiných odlišností
- ☐ vede k asertivnímu jednání a ke schopnosti kompromisu

Tematické okruhy průřezového tématu

Tematické okruhy průřezového tématu jsou zaměřeny na utváření a rozvíjení demokratických vědomostí, dovedností a postojů potřebných pro aktivní účast žáků – budoucích dospělých občanů – v životě demokratické společnosti. Při jejich realizaci je užitečné vycházet z reálných životních situací a doporučené obsahy tematických okruhů co nejvíce vztahovat k životní zkušenosti žáků.

☐ **Občanská společnost a škola** – škola jako model otevřeného partnerství a demokratického společenství, demokratická atmosféra a demokratické vztahy ve škole; způsoby uplatňování demokratických principů a hodnot v každodenním životě školy (význam aktivního zapojení žáků do žákovské samosprávy – žákovských rad či parlamentů); formy participace žáků na životě místní komunity; spolupráce školy se správními orgány a institucemi v obci

☐ **Občan, občanská společnost a stát** – občan jako odpovědný člen společnosti (jeho práva a povinnosti, schopnost je aktivně uplatňovat, přijímat odpovědnost za své postoje a činy, angažovat se a být zainteresovaný na zájmu celku); Listina základních práv a svobod, práva a povinnosti občana; úloha občana v demokratické společnosti; základní principy a hodnoty demokratického politického systému (právo, spravedlnost, diferenciaci, různorodost); principy soužití s minoritami (vztah k jinému, respekt k identitám, vzájemná komunikace a spolupráce, příčiny nedorozumění a zdroje konfliktů)

☐ **Formy participace občanů v politickém životě** – volební systémy a demokratické volby a politika (parlamentní, krajské a komunální volby); obec jako základní jednotka samosprávy státu; společenské organizace a hnutí

☐ **Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování** – demokracie jako protíváha diktatury a anarchie; principy demokracie; základní kategorie fungování demokracie (spravedlnost, řád, norma, zákon, právo, morálka); význam ústavy jako základního zákona země; demokratické způsoby řešení konfliktů a problémů v osobním životě i ve společnosti

3. VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH

Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech akcentuje ve vzdělávání evropskou dimenzi, která podporuje globální myšlení a mezinárodní porozumění a jako princip prostupuje celým základním vzděláváním. Podstatnou součástí evropské dimenze je výchova budoucích evropských občanů jako zodpovědných a tvořivých osobností, schopných v dospělosti mobility a flexibility v občanské a pracovní sféře i v osobním životě. Rozvíjí vědomí evropské identity při respektování národní identity. Otevírá žákům širší horizonty poznání a perspektivy života v evropském a mezinárodním prostoru a seznamuje je s možnostmi, které jim tento prostor poskytuje. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech prolíná všemi vzdělávacími oblastmi, integruje a prohlubuje poznatky a umožňuje uplatnit dovednosti, které si žáci osvojili v jednotlivých vzdělávacích oborech. Podporuje ve vědomí a jednání žáků tradiční evropské hodnoty, k nimž patří humanismus, svobodná lidská vůle, morálka, uplatňování práva a osobní zodpovědnost spolu s racionálním uvažováním, kritickým myšlením a tvořivostí.

Příležitosti k realizaci tématu poskytuje na 1. stupni vzdělávací oblast **Člověk a jeho svět**.

Ve vzdělávání se využívají zkušenosti a poznatky žáků z běžného života i mimořádných událostí v rodině, v obci a nejbližším okolí. Na 2. stupni se vztahuje průřezové téma zejména ke vzdělávací

oblasti **Člověk a společnost**. Využívá, aktualizuje a propojuje poznatky z oboru historie a politické geografie. Prohlubuje porozumění klíčovým historickým a politickým událostem, které ovlivnily vývoj Evropy i světa a měly podstatný význam pro evropskou integraci a začlenění České republiky do integračního procesu. Důležitým prostorem pro realizaci průřezového tématu se stává obor Výchova k občanství, v jehož vzdělávacím obsahu se zdůrazňují sociální, ekonomické, právní a kulturní souvislosti v evropské a globální dimenzi. Objasňuje také vazby mezi lokální, národní, evropskou a globální úrovní uvažování, rozhodování a jednání. Ve vzdělávací oblasti **Člověk a příroda** se průřezové téma uplatňuje zejména při objasňování důsledků globálních vlivů na životní prostředí v okolí žáků s důrazem na potřebu a závažnost ochrany tohoto prostředí především v dané lokalitě. Významnou oblastí pro realizaci tohoto tématu se stává vzdělávací oblast **Jazyk a jazyková komunikace**. Český jazyk je nejen nezastupitelným nástrojem učení, zpracování informací a prezentace postojů a názorů, ale má také významnou propedeutickou funkci při osvojování dalších jazyků, které jsou klíčem k bezprostřednímu dorozumění a poznávání kultury jiných národů. Cizí jazyky mají praktický význam pro občanskou, vzdělávací i pracovní mobilitu. Jsou prostředkem pro využití originálních zdrojů při poznávání života a evropské a světové kultury. Dovednosti osvojené žáky ve vzdělávací oblasti Informační a komunikační technologie, zejména při práci s internetem, jsou využívány k samostatnému získávání informací o zemích Evropy a světa, o jejich životě a událostech. Tyto informace se následně stávají prostředkem pro orientaci v nabídce vzdělávacích, pracovních, kulturních a zájmových příležitostí a při navazování kontaktů. Ve vzdělávací oblasti **Umění a kultura** rozvíjí průřezové téma vztah k evropské a světové kultuře. Prohlubuje porozumění evropským kulturním kořenům a chápání kulturních souvislostí při respektování svébytnosti národních a regionálních kultur a jejich přínosu ke světové kultuře. Ozřejmuje význam kulturního a historického dědictví jako zdroje poznání a přispívá k emocionální zainteresovanosti na jeho uchování a záchraně. Dramatická výchova jako doplňující vzdělávací obor umožňuje žákům vyjadřovat a prezentovat jejich postoje, přijímat role a zkoumat témata a situace na základě vlastního jednání. Vzdělávací oblast **Člověk a zdraví** orientuje žáky v globálních problémech souvisejících se zdravím. V oboru Tělesná výchova využívá průřezové téma zájem žáků o sport k hlubšímu pochopení souvislostí evropských kořenů olympijských idejí a významu sportu pro vzájemné porozumění a přátelství mezi lidmi různých národů a národností. Propojení tématu s digitálními technologiemi umožňuje žákům zejména samostatně získávat, vyhodnocovat a sdílet informace o zemích Evropy a světa. Tyto informace mají především usnadňovat orientaci v nabídce vzdělávacích a pracovních příležitostí, rozvíjení zájmů a navazování kontaktů.

Realizace průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech bude v případě žáků s lehkým mentálním postižením zaměřena především:

- na překonávání stereotypů a předsudků;
- na kultivaci postojů k Evropě jako širší vlasti a ke světu jako globálnímu prostředí života;
- na kultivaci postojů ke kulturní rozmanitosti;
- na utváření pozitivních postojů k tradičním evropským hodnotám;
- na osvojování vzorců evropského občana;
- na podporu smyslu pro zodpovědnost.

Znalosti a dovednosti, které budou součástí realizace průřezového tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech pro žáky s lehkým mentálním postižením, zvolí vyučující vždy s ohledem na individuální možnosti žáků, tak aby vhodně doplňovaly a podporovaly utváření žádoucích postojů.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- ☐ rozvíjí a integruje základní vědomosti potřebné pro porozumění sociálním a kulturním odlišnostem mezi národy
- ☐ prohlubuje porozumění vlivu kulturních, ideologických a sociopolitických rozdílů na vznik a řešení globálních problémů v jejich vzájemných souvislostech

- ☐ prohlubuje základní vědomosti nezbytné pro pochopení struktury a funkcí mezinárodních a nevládních organizací, jejich vlivu na řešení globálních i lokálních problémů v oblasti humanitární, politické, sociální, ekonomické, kulturní a dodržování lidských práv
- ☐ rozvíjí schopnost srovnávat projevy kultury v evropském a globálním kontextu, nacházet společné znaky a odlišnosti a hodnotit je v širších souvislostech
- ☐ rozšiřuje a prohlubuje dovednosti potřebné pro orientaci v evropském prostředí, seberealizaci a řešení reálných situací v otevřeném evropském prostoru
- ☐ prohlubuje vědomosti potřebné k pochopení souvislosti evropských kořenů a kontinuity evropského vývoje a podstaty evropského integračního procesu
- ☐ vede k pochopení významu společných politik a institucí Evropské unie; seznamuje s dopadem jejich činnosti na osobní i občanský život jednotlivce i s možnostmi jejich zpětného ovlivňování a využívání
- ☐ vede k poznání a pochopení života a díla významných Evropanů a iniciuje zájem žáků o osobnostní vzory
- ☐ rozvíjí schopnost racionálně uvažovat, projevovat a korigovat emocionální zaujetí v situacích motivujících k setkávání, srovnávání a hledání společných evropských perspektiv

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- ☐ pomáhá překonávat stereotypy a předsudky
- ☐ obohacuje pohledy žáka na sebe sama z hlediska otevřených životních perspektiv rozšířených o možnosti volby v evropské a mezinárodní dimenzi
- ☐ kultivuje postoje k Evropě jako širší vlasti a ke světu jako globálnímu prostředí života
- ☐ utváří pozitivní postoje k jinakosti a kulturní rozmanitosti
- ☐ podporuje pozitivní postoje k tradičním evropským hodnotám
- ☐ upevňuje osvojování vzorců chování evropského občana a smysl pro zodpovědnost

Tematické okruhy průřezového tématu

Tematické okruhy průřezového tématu podněcují zájem žáků o Evropu a svět a zprostředkovávají jim poznání Evropy a světa jako uspořádaného prostředí, měnícího se v čase, v němž se lidé setkávají, společně řeší problémy a utvářejí svůj život. Prostřednictvím tematických okruhů si žáci zpřesňují obraz

Evropy, uvědomují si souvislosti řešení běžných situací občana s globálními problémy a možnosti utváření své vlastní životní perspektivy v evropském a globálním prostoru.

- ☐ **Evropa a svět nás zajímá** – rodinné příběhy, zážitky a zkušenosti z Evropy a světa; místa, události a artefakty v blízkém okolí mající vztah k Evropě a světu; naši sousedé v Evropě; život dětí v jiných zemích; lidová slovesnost, zvyky a tradice národů Evropy
- ☐ **Objevujeme Evropu a svět** – naše vlast a Evropa; evropské krajiny; Evropa a svět; mezinárodní setkávání; státní a evropské symboly; Den Evropy; život Evropanů a styl života v evropských rodinách; životní styl a vzdělávání mladých Evropanů
- ☐ **Jsme Evropané** – kořeny a zdroje evropské civilizace; klíčové mezníky evropské historie; evropská integrace; instituce Evropské unie a jejich fungování; čtyři svobody a jejich dopad na život jedince; co Evropu spojuje a co ji rozděluje; mezinárodní organizace a jejich přispění k řešení problémů dětí a mládeže

4. MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma Multikulturní výchova v základním vzdělávání umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Na pozadí této rozmanitosti si pak žáci mohou lépe uvědomovat i svoji vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty.

Multikulturní výchova zprostředkovává poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám. Rozvíjí smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci, vede k chápání a respektování

neustále se zvyšující sociokulturní rozmanitosti. U menšinového etnika rozvíjí jeho kulturní specifika a současně poznávání kultury celé společnosti, majoritní většinu seznamuje se základními specifiky ostatních národností žijících ve společném státě, u obou skupin pak pomáhá nacházet styčné body pro vzájemné respektování, společné aktivity a spolupráci.

Multikulturní výchova se hluboce dotýká i mezilidských vztahů ve škole, vztahů mezi učiteli a žáky, mezi žáky navzájem, mezi školou a rodinou, mezi školou a místní komunitou. Škola jako prostředí, v němž se setkávají žáci z nejrůznějšího sociálního a kulturního zázemí, by měla zabezpečit takové klima, kde se budou všichni cítit rovnoprávně, kde budou v majoritní kultuře úspěšní i žáci minorit a žáci majority budou poznávat kulturu svých spolužáků – příslušníků minorit. Tím přispívá k vzájemnému poznávání obou skupin, ke vzájemné toleranci, k odstraňování nepřátelství a předsudků vůči „nepoznanému“.

Multikulturní výchova prolíná všemi vzdělávacími oblastmi. Blízkou vazbu má zejména na vzdělávací oblasti **Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a společnost, Informační a komunikační technologie, Umění a kultura, Člověk a zdraví**, z oblasti **Člověk a příroda** se dotýká především vzdělávacího oboru Zeměpis. Vazba na tyto oblasti je dána především tématy, která se zabývají vzájemným vztahem mezi příslušníky různých národů a etnických skupin. Propojení Multikulturní výchovy s digitálními technologiemi umožňuje žákům zejména získávat, vyhodnocovat a sdílet informace jako východisko pro přemýšlení o naléhavých tématech a způsobech jejich řešení. Realizace průřezového tématu Multikulturní výchova bude v případě žáků s lehkým mentálním postižením zaměřena především:

- na uvědomění si vlastní identity a schopnost reflexe vlastního sociokulturního zázemí;
- na utváření hodnotového systému žáků, korekci jejich jednání;
- na rozvoj dovedností potřebných pro uplatňování vlastních práv a respektování práv druhých;
- na utváření tolerance a respektu k odlišným sociokulturním skupinám;
- na rozvoj dovedností komunikovat a žít ve skupině s příslušníky odlišných sociokulturních skupin;
- na vnímání odlišnosti jako příležitosti k obohacení, nikoliv jako zdroje konfliktu;
- na uvědomění si neslučitelnosti rasové (náboženské apod.) intolerance s principy života v demokratické společnosti;
- na podporu angažovanosti při potírání projevů intolerance, xenofobie, diskriminace a rasismu;
- na vnímání sebe jako občana, který se aktivně spolupodílí na utváření vztahu společnosti k minoritním skupinám.

Znalosti a dovednosti, které budou součástí realizace průřezového tématu Multikulturní výchova pro žáky s lehkým mentálním postižením, zvolí vyučující vždy s ohledem na individuální možnosti žáků, tak aby vhodně doplňovaly a podporovaly utváření žádoucích postojů.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- ☐ poskytuje žákům základní znalosti o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti
- ☐ rozvíjí dovednost orientovat se v pluralitní společnosti a využívat interkulturní kontakty k obohacení sebe i druhých
- ☐ učí žáky komunikovat a žít ve skupině s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, uplatňovat svá práva a respektovat práva druhých, chápat a tolerovat odlišné zájmy, názory i schopnosti druhých
- ☐ učí přijmout druhého jako jedince se stejnými právy, uvědomovat si, že všechny etnické skupiny a všechny kultury jsou rovnocenné a žádná není nadřazena jiné
- ☐ rozvíjí schopnost poznávat a tolerovat odlišnosti jiných národnostních, etnických, náboženských, sociálních skupin a spolupracovat s příslušníky odlišných sociokulturních skupin
- ☐ rozvíjí dovednost rozpoznat projevy rasové nesnášenlivosti a napomáhá prevenci vzniku xenofobie
- ☐ učí žáky uvědomovat si možné dopady svých verbálních i neverbálních projevů a připravenosti nést odpovědnost za své jednání
- ☐ poskytuje znalost některých základních pojmů multikulturní terminologie: kultura, etnikum, identita, diskriminace, xenofobie, rasismus, národnost, netolerance aj.

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- ☐ pomáhá žákům prostřednictvím informací vytvářet postoje tolerance a respektu k odlišným sociokulturním skupinám, reflektovat zázemí příslušníků ostatních sociokulturních skupin a uznávat je
- ☐ napomáhá žákům uvědomit si vlastní identitu, být sám sebou, reflektovat vlastní sociokulturní zázemí
- ☐ stimuluje, ovlivňuje a koriguje jednání a hodnotový systém žáků, učí je vnímat odlišnost jako příležitost k obohacení, nikoliv jako zdroj konfliktu
- ☐ pomáhá uvědomovat si neslučitelnost rasové (náboženské či jiné) intolerance s principy života v demokratické společnosti
- ☐ vede k angažovanosti při potírání projevů intolerance, xenofobie, diskriminace a rasismu
- ☐ učí vnímat sebe sama jako občana, který se aktivně spolupodílí na utváření vztahu společnosti k minoritním skupinám

Tematické okruhy průřezového tématu

Tematické okruhy Multikulturní výchovy vycházejí z aktuální situace ve škole, reflektují aktuální dění v místě školy, současnou situaci ve společnosti. Výběr a realizace daného tematického okruhu, popř. tématu mohou být významně ovlivněny vzájemnou dohodou učitelů, dohodou učitelů a žáků, učitelů a zákonných zástupců apod.

- ☐ **Kulturní difference** – jedinečnost každého člověka a jeho individuální zvláštnosti; člověk jako nedílná jednotka tělesné i duševní stránky, ale i jako součást etnika; poznávání vlastního kulturního zakotvení; respektování zvláštností různých etnik (zejména cizinců nebo příslušníků etnik žijících v místě školy); základní problémy sociokulturních rozdílů v České republice a v Evropě
- ☐ **Lidské vztahy** – právo všech lidí žít společně a podílet se na spolupráci; udržovat tolerantní vztahy a rozvíjet spolupráci s jinými lidmi bez ohledu na jejich kulturní, sociální, náboženskou, zájmovou nebo generační příslušnost; vztahy mezi kulturami (vzájemné obohacování různých kultur, ale i konflikty vyplývající z jejich rozdílnosti); předsudky a vžité stereotypy (příčiny a důsledky diskriminace); důležitost integrace jedince v rodinných, vrstevnických a profesních vztazích; uplatňování principu slušného chování (základní morální normy); význam kvality mezilidských vztahů pro harmonický rozvoj osobnosti; tolerance, empatie, schopnost umět se vžít do role druhého; lidská solidarita, osobní příspěvek k zapojení žáků z odlišného kulturního prostředí do kolektivu třídy
- ☐ **Etnický původ** – rovnocennost všech etnických skupin a kultur; odlišnost lidí, ale i jejich vzájemná rovnost; postavení národnostních menšin; základní informace o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti; různé způsoby života, odlišné myšlení a vnímání světa; projevy rasové nesnášenlivosti – jejich rozpoznávání a důvody vzniku
- ☐ **Multikulturalita** – multikulturalita současného světa a předpokládaný vývoj v budoucnosti; multikulturalita jako prostředek vzájemného obohacování; specifické rysy jazyků a jejich rovnocennost; naslouchání druhým, komunikace s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, vstřícný postoj k odlišnostem; význam užívání cizího jazyka jako nástroje porozumění a celoživotního vzdělávání
- ☐ **Princip sociálního smíru a solidarity** – odpovědnost a příspěvek každého jedince za odstranění diskriminace a předsudků vůči etnickým skupinám; nekonfliktní život v multikulturní společnosti; aktivní spolupodílení se podle svých možností na přetváření společnosti, zohlednění potřeb minoritních skupin; otázka lidských práv, základní dokumenty

5. ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Charakteristika průřezového tématu

Environmentální výchova vede jedince k pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí, tj. k pochopení nezbytnosti postupného přechodu k udržitelnému rozvoji společnosti a k poznání významu odpovědnosti za jednání společnosti i každého jedince. Umožňuje sledovat a uvědomovat si dynamicky se vyvíjející vztahy mezi člověkem a prostředím při přímém

poznávání aktuálních hledisek ekologických, ekonomických, vědecko-technických, politických a občanských, hledisek časových (vztahů k budoucnosti) i prostorových (souvislostí mezi lokálními, regionálními a globálními problémy) i možnosti různých variant řešení environmentálních problémů. Vede jedince k aktivní účasti na ochraně a utváření prostředí a ovlivňuje v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace životní styl a hodnotovou orientaci žáků.

Na realizaci průřezového tématu se podílí většina vzdělávacích oblastí. Postupným propojováním, rozšiřováním, upevňováním i systematizací vědomostí a dovedností získávaných v těchto oblastech umožňuje Environmentální výchova utváření integrovaného pohledu. Každá z oblastí má svůj specifický význam v ovlivňování racionální stránky osobnosti i ve vlivu na stránku emocionální a volně aktivní. Ve vzdělávací oblasti **Člověk a jeho svět** poskytuje průřezové téma ucelený elementární pohled na okolní přírodu i prostředí. Učí pozorovat, citlivě vnímat a hodnotit důsledky jednání lidí, přispívá k osvojování si základních dovedností a návyků aktivního odpovědného přístupu k prostředí v každodenním životě. V maximální míře využívá přímé kontakty žáků s okolním prostředím a propojuje rozvíjení myšlení s výrazným ovlivňováním emocionální stránky osobnosti jedince.

Ve vzdělávací oblasti **Člověk a příroda** zdůrazňuje pochopení objektivní platnosti základních přírodních zákonitostí, dynamických souvislostí od nejméně složitých ekosystémů až po biosféru jako celek, postavení člověka v přírodě a komplexní funkce ekosystémů ve vztahu k lidské společnosti, tj. pro zachování podmínek života, pro získávání obnovitelných zdrojů surovin a energie i pro mimoprodukční hodnoty (inspiraci, odpočinek). Klade základy systémového přístupu zvýrazňujícího vazby mezi prvky systémů, jejich hierarchické uspořádání a vztahy k okolí. Ve vzdělávací oblasti **Člověk a společnost** průřezové téma odkrývá souvislosti mezi ekologickými, technicko-ekonomickými a sociálními jevy s úrazem na význam preventivní obezřetnosti v jednání a další principy udržitelnosti rozvoje. Ve vzdělávací oblasti **Člověk a zdraví** se téma dotýká problematiky vlivů prostředí na vlastní zdraví i na zdraví ostatních lidí. V souvislosti s problémy současného světa vede k poznání důležitosti péče o přírodu při organizaci masových sportovních akcí. Ve vzdělávací oblasti **Informační a komunikační technologie** umožňuje průřezové téma aktivně využívat výpočetní techniku (internet) při zjišťování aktuálních informací o stavu prostředí, rozlišovat závažnost ekologických problémů a poznávat jejich propojenost. Komunikační technologie podněcují zájem o způsoby řešení ekologických problémů možností navazovat kontakty v této oblasti a vyměňovat si informace v rámci kraje, republiky, EU a světa. Vzdělávací oblast **Umění a kultura** poskytuje Environmentální výchově mnoho příležitostí pro zamýšlení se nad vztahy člověka a prostředí, k uvědomování si přírodního i sociálního prostředí jako zdroje inspirace pro vytváření kulturních a uměleckých hodnot a přispívá k vnímání estetických kvalit prostředí. Propojení průřezového tématu se vzdělávací oblastí **Člověk a svět práce** se realizuje prostřednictvím konkrétních pracovních aktivit ve prospěch životního prostředí. Umožňuje poznávat význam a role různých profesí ve vztahu k životnímu prostředí. Propojení Environmentální výchovy s digitálními technologiemi umožňuje žákům aktivně získávat a sdílet zásadní informace týkající se náležitých otázek životního prostředí. To umožňuje jednak hlouběji poznávat a vyhodnocovat závažnost ekologických problémů, jednak zvyšovat zájem žáků, aby modelovali a prezentovali varianty jejich řešení, komunikovali o nich, a vyhodnocovat jejich možné dopady na úrovni lokální a globální.

Realizace průřezového tématu Environmentální výchova bude v případě žáků s lehkým mentálním postižením zaměřena především:

- na vnímání života jako nejvyšší hodnoty;
- na rozvoj odpovědnosti ve vztahu k ochraně přírody a přírodních zdrojů;
- na rozvoj aktivity, tvořivosti, vstřícnosti a ohleduplnosti ve vztahu k prostředí;
- na utváření zdravého životního stylu a vnímání estetických hodnot prostředí;
- na podporu angažovanosti v řešení problémů spojených s ochranou životního prostředí;
- na rozvoj vnímavého a citlivého přístupu k přírodě a přírodnímu a kulturnímu dědictví.

Znalosti a dovednosti, které budou součástí realizace průřezového tématu Environmentální výchova, zvolí vyučující vždy s ohledem na individuální možnosti žáků, tak aby vhodně doplňovaly a podporovaly utváření žádoucích postojů.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- ☐ rozvíjí porozumění souvislostem v biosféře, vztahům člověka a prostředí a důsledkům lidských činností na prostředí
- ☐ vede k uvědomování si podmínek života a možností jejich ohrožování
- ☐ přispívá k poznávání a chápání souvislostí mezi vývojem lidské populace a vztahy k prostředí v různých oblastech světa
- ☐ umožňuje pochopení souvislostí mezi lokálními a globálními problémy a vlastní odpovědností ve vztazích k prostředí
- ☐ poskytuje znalosti, dovednosti a pěstuje návyky nezbytné pro každodenní žádoucí jednání občana vůči prostředí
- ☐ ukazuje modelové příklady žádoucího i nežádoucího jednání z hledisek životního prostředí a udržitelného rozvoje
- ☐ napomáhá rozvíjení spolupráce v péči o životní prostředí na místní, regionální, evropské i mezinárodní úrovni
- ☐ seznamuje s principy udržitelnosti rozvoje společnosti
- ☐ učí hodnotit objektivnost a závažnost informací týkajících se ekologických problémů
- ☐ učí komunikovat o problémech životního prostředí, vyjadřovat, racionálně obhajovat a zdůvodňovat své názory a stanoviska

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- ☐ přispívá k vnímání života jako nejvyšší hodnoty
- ☐ vede k odpovědnosti ve vztahu k biosféře, k ochraně přírody a přírodních zdrojů
- ☐ vede k pochopení významu a nezbytnosti udržitelného rozvoje jako pozitivní perspektivy dalšího vývoje lidské společnosti
- ☐ podněcuje aktivitu, tvořivost, toleranci, vstřícnost a ohleduplnost ve vztahu k prostředí
- ☐ přispívá k utváření zdravého životního stylu a k vnímání estetických hodnot prostředí
- ☐ vede k angažovanosti v řešení problémů spojených s ochranou životního prostředí
- ☐ vede k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě a přírodnímu a kulturnímu dědictví

Tematické okruhy průřezového tématu

Environmentální výchova je členěna do tematických okruhů, které umožňují celistvé pochopení problematiky vztahů člověka k životnímu prostředí, k uvědomění si základních podmínek života a odpovědnosti současné generace za život v budoucnosti.

- ☐ **Ekosystémy** – les (les v našem prostředí, produkční a mimoprodukční významy lesa); pole (význam, změny okolní krajiny vlivem člověka, způsoby hospodaření na polích, pole a jejich okolí); vodní zdroje (lidské aktivity spojené s vodním hospodářstvím, důležitost pro krajinnou ekologii); moře (druhově odlišnost, význam pro biosféru, mořské řasy a kyslík, cyklus oxidu uhličitého) a tropický deštný les (porovnání, druhová rozmanitost, ohrožování, globální význam a význam pro nás); lidské sídlo – město – vesnice (umělý ekosystém, jeho funkce a vztahy k okolí, aplikace na místní podmínky); kulturní krajina (pochopení hlubokého ovlivnění přírody v průběhu vzniku civilizace až po dnešek)
- ☐ **Základní podmínky života** – voda (vztahy vlastností vody a života, význam vody pro lidské aktivity, ochrana její čistoty, pitná voda ve světě a u nás, způsoby řešení); ovzduší (význam pro život na Zemi, ohrožování ovzduší a klimatické změny, propojenost světa, čistota ovzduší u nás); půda (propojenost složek prostředí, zdroj výživy, ohrožení půdy, rekultivace a situace v okolí, změny v potřebě zemědělské půdy, nové funkce zemědělství v krajině; ochrana biologických druhů (důvody ochrany a způsoby ochrany jednotlivých druhů); ekosystémy – biodiverzita (funkce ekosystémů, význam biodiverzity, její úroveň, ohrožování a ochrana ve světě a u nás); energie (energie a život, vliv energetických zdrojů na společenský rozvoj, využívání energie, možnosti a způsoby šetření, místní podmínky); přírodní zdroje (zdroje surovinové a energetické, jejich vyčerpatelnost, vlivy na prostředí, principy hospodaření s přírodními zdroji, význam a způsoby získávání a využívání přírodních zdrojů v okolí)
- ☐ **Lidské aktivity a problémy životního prostředí** – zemědělství a životní prostředí, ekologické

zemědělství; doprava a životní prostředí (význam a vývoj, energetické zdroje dopravy a její vlivy na prostředí, druhy dopravy a ekologická zátěž, doprava a globalizace); průmysl a životní prostředí (průmyslová revoluce a demografický vývoj, vlivy průmyslu na prostředí, zpracovávané materiály a jejich působení, vliv právních a ekonomických nástrojů na vztahy průmyslu k ochraně životního prostředí, průmysl a udržitelný rozvoj společnosti); odpady a hospodaření s odpady (odpady a příroda, principy a způsoby hospodaření s odpady, druhotné suroviny); ochrana přírody a kulturních památek (význam ochrany přírody a kulturních památek; právní řešení u nás, v EU a ve světě, příklady z okolí, zásada předběžné opatrnosti; ochrana přírody při masových sportovních akcích – zásady MOV); změny v krajině (krajina dříve a dnes, vliv lidských aktivit, jejich reflexe a perspektivy); dlouhodobé programy zaměřené k růstu ekologického vědomí veřejnosti (Státní program EVVO, Agenda 21 EU) a akce (Den životního prostředí OSN, Den Země apod.)

□ **Vztah člověka k prostředí** – naše obec (přírodní zdroje, jejich původ, způsoby využívání a řešení odpadového hospodářství, příroda a kultura obce a její ochrana, zajišťování ochrany životního prostředí v obci – instituce, nevládní organizace, lidé); náš životní styl (spotřeba věcí, energie, odpady, způsoby jednání a vlivy na prostředí); aktuální (lokální) ekologický problém (příklad problému, jeho příčina, důsledky, souvislosti, možnosti a způsoby řešení, hodnocení, vlastní názor, jeho zdůvodňování a prezentace); prostředí a zdraví (rozmanitost vlivů prostředí na zdraví, jejich komplexní a synergické působení, možnosti a způsoby ochrany zdraví); nerovnoměrnost života na Zemi (rozdílné podmínky prostředí a rozdílný společenský vývoj na Zemi, příčiny a důsledky globalizace a principy udržitelnosti rozvoje, příklady jejich uplatňování ve světě, u nás)

6. MEDIÁLNÍ VÝCHOVA

Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma Mediální výchova v základním vzdělávání nabízí elementární poznatky a dovednosti týkající se mediální komunikace a práce s médii. Média a komunikace představují velmi významný zdroj zkušeností, prožitků a poznatků pro stále větší okruh příjemců. Pro uplatnění jednotlivce ve společnosti je důležité umět zpracovat, vyhodnotit a využít podněty, které přicházejí z okolního světa, což vyžaduje stále větší schopnost zpracovat, vyhodnotit a využít podněty přicházející z médií. Média se stávají důležitým socializačním faktorem, mají výrazný vliv na chování jedince a společnosti, na utváření životního stylu a na kvalitu života vůbec. Sdělení, jež jsou médií nabízena, mají přitom nestejnorodý charakter, vyznačují se svěbytným vztahem k přírodní i sociální realitě a jsou vytvářeny s různými (namnoze nepřiznanými, a tedy potenciálně manipulativními) záměry. Správné vyhodnocení těchto sdělení z hlediska záměru jejich vzniku (informovat, přesvědčit, manipulovat, pobavit) a z hlediska jejich vztahu k realitě (věcná správnost, logická argumentační stavba, hodnotová platnost) vyžaduje značnou průpravu.

Mediální výchova má vybavit žáka základní úrovní mediální gramotnosti. Ta zahrnuje jednak osvojení si některých základních poznatků o fungování a společenské roli současných médií (o jejich historii, struktuře fungování), jednak získání dovedností podporujících poučené, aktivní a nezávislé zapojení jednotlivce do mediální komunikace. Především se jedná o schopnost analyzovat nabízená sdělení, posoudit jejich věrohodnost a vyhodnotit jejich komunikační záměr, popřípadě je asociovat s jinými sděleními; dále pak orientaci v mediovaných obsazích a schopnost volby odpovídajícího média jako prostředku pro naplnění nejrůznějších potřeb – od získávání informací přes vzdělávání až po naplnění volného času.

Mediální výchova má blízkou vazbu na vzdělávací oblast **Člověk a společnost**, zejména tím, že se média jako sociální instituce podílejí na utváření podob a hodnot moderní doby, umožňují hledat paralely mezi minulými a současnými událostmi a porovnávat jevy a procesy v evropském i celosvětovém měřítku. Mediální výchova je zaměřena na systematické vytváření kritického odstupu od mediovaných sdělení a na schopnost interpretovat mediální sdělení z hlediska jeho informační kvality (zpravodajství z hlediska významu a věrohodnosti zprávy a události, reklamu z hlediska účelnosti nabízených informací apod.). Propojení se vzdělávací oblastí **Jazyk a jazyková komunikace** se týká zejména vnímání mluveného i psaného projevu, jeho stavby, nejrůznějších typů obsahů a uplatňování odpovídající škály výrazových prostředků. Osvojení základních pravidel

komunikace, dialogu a argumentace. V rámci vzdělávací oblasti **Informační a komunikační technologie** se jedná o využívání tištěných i digitálních dokumentů jako zdrojů informací. Pozornost se obrací k věcné správnosti a přesnosti sdělení, a to jak kritickou analýzou existujících textů, tak vlastní produkcí a utvářením návyku ověřovat si co nejdůkladněji veškeré údaje. Vztah ke vzdělávací oblasti **Umění a kultura** je založen na vnímání specifické „řeči“ znakových kódů, jež média užívají, a jejich kombinací, a to nejen přirozeného jazyka, ale i obrazu a zvuku. Přispívá ke schopnosti vnímat, interpretovat a kriticky hodnotit artefakty umělecké i běžné mediální produkce. Propojení Mediální výchovy s digitálními technologiemi zdůrazňuje témata a činnosti týkající se mediální komunikace, bezpečnosti komunikace a minimalizace rizik, potřeby rozlišovat mezi soukromou a veřejnou komunikací a vnímat naléhavost neustálého kritického vyhodnocování informací a mediálních sdělení. Pro plnohodnotné zapojení žáků do mediální komunikace je třeba vytvářet příležitosti a podmínky k tvorbě mediální produkce a k vědomému využívání různých výrazových prostředků a tvořivých realizačních postupů.

Realizace průřezového tématu Mediální výchova bude v případě žáků s lehkým mentálním postižením zaměřena především:

- na uvědomování si hodnoty vlastního života (zvláště volného času) a odpovědnosti za jeho naplnění;
- na využívání potenciálu médií jako zdroje informací, kvalitní zábavy i naplnění volného času;
- na vytvoření představy o roli médií jak v klíčových společenských situacích a v demokratické společnosti vůbec, tak v každodenním životě v regionu;
- na rozvoj citlivosti vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálních sdělení;
- na rozvoj citlivosti vůči předsudkům a zjednodušujícím soudům o společnosti (zejména o menšinách) i jednotlivci;
- na rozvoj komunikačních schopností, zejména při veřejném vystupování;
- na využívání vlastních schopností v týmové práci a dovednosti přizpůsobit se potřebám a cílům týmu.

Znalosti a dovednosti, které budou součástí realizace průřezového tématu Mediální výchova pro žáky s lehkým mentálním postižením, zvolí vyučující vždy s ohledem na individuální možnosti žáků, tak aby vhodně doplňovaly a podporovaly utváření žádoucích postojů.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- ☐ přispívá ke schopnosti úspěšně a samostatně se zapojit do mediální komunikace
- ☐ umožňuje rozvíjet schopnost analytického přístupu k mediálním obsahům a kritického odstupu od nich
- ☐ učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, kvalitní zábavy i naplnění volného času
- ☐ umožňuje pochopení cílů a strategií vybraných mediálních obsahů
- ☐ vede k osvojení si základních principů vzniku významných mediálních obsahů (zejména zpravodajských)
- ☐ umožňuje získat představu o roli médií v klíčových společenských situacích a v demokratické společnosti vůbec (včetně právního kontextu)
- ☐ vytváří představu o roli médií v každodenním životě v regionu (v lokalitě)
- ☐ vede k rozeznávání platnosti a významu argumentů ve veřejné komunikaci
- ☐ rozvíjí komunikační schopnost, zvláště při veřejném vystupování a stylizaci psaného a mluveného textu
- ☐ přispívá k využívání vlastních schopností v týmové práci i v redakčním kolektivu
- ☐ přispívá ke schopnosti přizpůsobit vlastní činnost potřebám a cílům týmu

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- ☐ rozvíjí citlivost vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálních sdělení
- ☐ vede k uvědomování si hodnoty vlastního života (zvláště volného času) a odpovědnosti za jeho naplnění

- ☐ rozvíjí citlivost vůči předsudkům a zjednodušujícím soudům o společnosti (zejména o menšinách) i jednotlivci
- ☐ napomáhá k uvědomění si možnosti svobodného vyjádření vlastních postojů a odpovědnosti za způsob jeho formulování a prezentace

Tematické okruhy průřezového tématu

Mediální výchova na úrovni základního vzdělávání obsahuje základní poznatky a dovednosti týkající se médií a mediální komunikace. Tematické okruhy mediální výchovy se člení na tematické okruhy receptivních činností a tematické okruhy produktivních činností.

Tematické okruhy receptivních činností

- ☐ **Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení** – pěstování kritického přístupu ke zpravodajství a reklamě; rozlišování zábavních („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných; hodnotící prvky ve sdělení (výběr slov a záběrů); hledání rozdílu mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením; chápání podstaty mediálního sdělení, objasňování jeho cílů a pravidel; identifikování základních orientačních prvků v textu
- ☐ **Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality** – různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce; rozdíl mezi reklamou a zprávou a mezi „faktickým“ a „fiktivním“ obsahem; hlavní rysy reprezentativnosti (rozlišení reality od stereotypů zobrazovaných médií jako reprezentace reality); vztah mediálního sdělení a sociální zkušenosti (rozlišení sdělení potvrzujících předsudky a představy od sdělení vycházejících ze znalosti problematiky a nezaujatého postoje); identifikace společensky významných hodnot v textu, prvky signalizující hodnotu, o kterou se sdělení opírá; identifikace zjednodušení mediovaných sdělení, opakované užívání prostředků (ve zpravodajství, reklamě i zábavě)
- ☐ **Stavba mediálních sdělení** – příklady pravidelností v uspořádání mediovaných sdělení, zejména ve zpravodajství (zpravodajství jako vyprávění, sestavování příspěvků podle kritérií); principy sestavování zpravodajství a jejich identifikace, pozitivní principy (význam a užitečnost), zezábavňující principy (negativita, blízkost, jednoduchost, přítomnost); příklady stavby a uspořádání zpráv (srovnávání titulních stran různých deníků) a dalších mediálních sdělení (například skladba a výběr sdělení v časopisech pro dospívající)
- ☐ **Vnímání autora mediálních sdělení** – identifikování postojů a názorů autora v mediovaném sdělení; výrazové prostředky a jejich uplatnění pro vyjádření či zastření názoru a postoje i pro záměrnou manipulaci; prvky signalizující explicitní či implicitní vyjádření hodnocení, výběr a kombinace slov, obrazů a zvuků z hlediska záměru a hodnotového významu
- ☐ **Fungování a vliv médií ve společnosti** – organizace a postavení médií ve společnosti; faktory ovlivňující média, interpretace vlivů působících na jejich chování; způsoby financování médií a jejich dopady; vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné i historické perspektivy; role médií v každodenním životě jednotlivce, vliv médií na uspořádání dne, na rejstřík konverzačních témat, na postoje a chování; role médií v politickém životě (předvolební kampaně a jejich význam); vliv médií na kulturu (role filmu a televize v životě jednotlivce, rodiny, společnosti); role médií v politických změnách

Tematické okruhy produktivních činností

- ☐ **Tvorba mediálního sdělení** – uplatnění a výběr výrazových prostředků a jejich kombinací pro tvorbu věcně správných a komunikačně (společensky a situačně) vhodných sdělení; tvorba mediálního sdělení pro školní časopis, rozhlas, televizi či internetové médium; technologické možnosti a jejich omezení
- ☐ **Práce v realizačním týmu** – redakce školního časopisu, rozhlasu, televize či internetového média; utváření týmu, význam různých věkových a sociálních skupin pro obohacení týmu, komunikace a spolupráce v týmu; stanovení si cíle, časového harmonogramu a delegování úkolů a zodpovědnosti; faktory ovlivňující práci v týmu; pravidelnost mediální produkce *Sebepoznání a sebepojetí*

4. Učební plán

Rámcový učební plán

Vzdělávací oblasti	Vzdělávací obory	1. stupeň	2. stupeň
		1.–5. ročník	6.–9. ročník
		Minimální časová dotace	
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	33	15
	Cizí jazyk	9	12
	Další cizí jazyk	–	6 ¹
Matematika a její aplikace		20	15
Informatika		2	4
Člověk a jeho svět		11	–
Člověk a společnost	Dějepis	–	10
	Výchova k občanství		
Člověk a příroda	Fyzika	–	20
	Chemie	–	
	Přírodopis	–	
	Zeměpis	–	
Umění a kultura	Hudební výchova	12	9
	Výtvarná výchova		
Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví	–	10
	Tělesná výchova	10	
Člověk a svět práce		5	3
Průřezová témata		P	P
Disponibilní časová dotace		16	18
Celková povinná časová dotace		118	122

¹ Časová dotace může být upravena, popř. může být celý vzdělávací obsah vzdělávacího oboru nahrazen jiným v souvislosti s podpůrným opatřením dle § 16 odst. 2 písm. b) školského zákona. Úprava je specifikována v příslušné poznámce ke vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace v kapitole 7.2.

Učební plán - 1. stupeň

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obor	Vyučovací předmět	1. stupeň						
			1.	2.	3.	4.	5.	Celkem	Z toho DČD
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	Český jazyk a literatura	7+2	7+2	7+2	6	6+1	40 (33+7)	7
	Cizí jazyk	Anglický jazyk	0+1	1	2	3	3	10 (9 + 1)	1
Matematika a její aplikace	Matematika	Matematika	4	4+1	4+1	4+1	4+1	24 (20+4)	4
Informatika	Informatika	Informatika				1	1	2	
Člověk a jeho svět	Prvouka	Prvouka	2	2	2+1			7 (6+1)	1
	Vlastivěda	Vlastivěda				2	2	4	
	Přírodověda	Přírodověda				0+2	1+1	4 (1+3)	3
Umění a kultura	Výtvarná výchova	Výtvarná výchova	1	1	1	2	2	7	
	Hudební výchova	Hudební výchova	1	1	1	1	1	5	
Člověk a zdraví	Tělesná výchova	Tělesná výchova	2	2	2	2	2	10	
Člověk a svět práce	Pracovní činnosti	Pracovní činnosti	1	1	1	1	1	5	
Celková povinná časová dotace			21	22	24	25	26	118	16

Poznámky k učebnímu plánu pro 1. stupeň (školní rok 2022/2023):

Disponibilní časová dotace **1. stupně (16 hodin)** je využita k posílení časové dotace předmětů Český jazyk (7 hodiny), Anglický jazyk (1 hodina), Matematika (4 hodin), Člověk a jeho svět (4 hodiny)

Učební plán - 2. stupeň

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obor	Vyučovací předmět	2. stupeň					Z toho DČD
			6.	7.	8.	9.	Celkem	
Jazyk a jazyková komunikace	Český jazyk a literatura	Český jazyk a literatura	4	3+1	4	4+1	17 (15+2)	2
	Cizí jazyk	Anglický jazyk	3	3	3	3	12	
	Další cizí jazyk	Německý jazyk Ruský jazyk	0	0	3	3	6	
Matematika	Matematika	Matematika	4	3+1	4	4	16 15+1	1
Informatika	Informatika	Informatika	1	1+1	1	1	5 4+1	1
Člověk a společnost	Dějepis	Dějepis	2	2	1+1	1+1	8 (6+2)	2
	Výchova k občanství	Výchova k občanství	1	1	1	1	4	
Člověk a příroda	Fyzika	Fyzika	1 + 1	2	2	1+ 1	8 (6+2)	2
	Chemie	Chemie			1+1	1+1	4 2+2)	2
	Přírodopis	Přírodopis	2	1 + 1	1 + 1	2	8 (6+2)	2
	Zeměpis	Zeměpis	1 + 1	2	1 + 1	2	8 (6+2)	2
Umění a kultura	Výtvarná výchova	Výtvarná výchova	1+1	2	1	1	6 5+1	1
	Hudební výchova	Hudební výchova	1	1	1	1	4	
Člověk a zdraví	Tělesná výchova	Tělesná výchova	2	2	2	2	8	
	Výchova ke zdraví	Výchova ke zdraví	0 + 1	0 + 1	1	1	4 (2+2)	2
Člověk a svět práce	Pracovní činnosti	Pracovní činnosti	1	1+1	1	0	4 3+1	1
Konverzace v anglickém jazyce								
Celková povinná časová dotace			28	30	32	32	122	18

Poznámky k učebnímu plánu pro 2. stupeň (školní rok 2022/2023):

Disponibilní časová dotace **2. stupně (18 hodin)** je využita k posílení časové dotace předmětů Český jazyk (2 hodiny), Matematika (1 hodina), Informatika (1 hodina), Dějepis (2 hodiny), Fyzika (2 hodiny), Chemie (2 hodiny), Přírodopis (2 hodiny), Zeměpis (2 hodiny), Výtvarná výchova (1 hodina), Výchova ke zdraví (2 hodiny), Pracovní činnosti (1 hodina).